

vogue life | Βιβλίο

Οι άλλες.

Ο επανορισμός της γυναικείας λογοτεχνίας.
Από τη Ματίνα Αποστόλου

Ο GEORGE STEINER, ένας από τους σημαντικότερους κριτικούς λογοτεχνίας, αναρωτώμενος «γιατί οι γυναίκες δεν δημιουργούν περισσότερο», κατέληξε στην υπόθεση πως το πρακτικό, ίσως, πνεύμα τους είναι που τους στερεί την ιδιοφυΐα της δημιουργίας. «Εφόσον ένας άνθρωπος μπορεί να δημιουργήσει ζωή», αναφέρει, «εφόσον μπορεί να δημιουργήσει ένα παιδί, είναι πολύ πιθανό η αισθητική, ηθική, φιλοσοφική δημιουργία να έχει γι' αυτόν τον άνθρωπο πολύ μικρότερη σημασία». Αυτή η ιδέα, πως οι γυναίκες δεν είναι ικανές να σπάσουν τη γυάλινη οροφή της αριστείας στην Τέχνη, διαωνίζεται και συντηρείται, με αποτέλεσμα η καταγραφή της συνολικής ανθρώπινης εμπειρίας να μένει λειψή, αφού της λείπει το μισό του κόσμου.

Η Alice Zeniter, στο *Όλο το μισό του κόσμου* (εκδ. Εστία), μας καλεί να αναγνωρίσουμε το ζήτημα της γυναικείας απουσίας από τα μεγάλα αφηγήματα της λογοτεχνίας. Με συγκροτημένο λόγο και μέσα από αναμνήσεις και στοχα-

σμούς, συνδέει προσωπικές εμπειρίες με συλλογικές ιστορίες, αναφέρεται σε συγγραφείς που τη διαμόρφωσαν, στα κενά που ανακάλυψε στα αναγνώσματά της, στη θέση της γυναίκας στη λογοτεχνία – είτε ως ηρωίδα μέσα από την αντρική ματιά είτε ως παραγνωρισμένη συγγραφέας – και γράφει για την αναγκαιότητα να κατασκευαστούν νέες μορφές αφήγησης, «να δημιουργήσουμε ιστορίες όπου δεν είμαστε ατυχήματα στη ζωή των αντρών», να μιλήσουμε για εμάς με τους δικούς μας όρους, γιατί «δεν γεννιόμαστε δευτερεύοντες χαρακτήρες, γινόμαστε».

Στο *Μακρύ ταξίδι της μιας μέρα στην άλλη* (εκδ. Πατάκη), η Αμάντα Μιχαλοπούλου φτιάχνει το δικό της υβριδικό ύφος αφήγησης για να εξερευνησει τη μητρότητα, τη δημιουργία, το γυναικείο βίωμα. Προσαρμόζεται με ωριμότητα στα νέα λογοτεχνικά ήθη που αγαπούν την αυτοαναφορικότητα, ελίσσεται με άνεση στον ρεαλισμό του alter ego της – μιας συγγραφέα που μπαίνει στην κλιμακτήριο – και στον σουρεαλισμό των ονειρών – που μοιράζεται με σύντροφό

της, την Παναγία –, παίζει με την αυτομυθοπλασία, φανερώνεται με το λουμπάγκο και τις επιδρώσεις της και κρύβεται ανάμεσα στις άλλες γυναίκες που της μοιάζουν, με τον τρόπο που μοιάζουμε λίγο πολύ όλες, η μία μέσα στην άλλη, σαν ματριόσκες που κουβαλάμε συγχρόνως όσες προηγήθηκαν κι αυτές που θα ακολουθήσουν.

Η συγγραφέας Grace Paley είχε πει πως οι γυναίκες πάντοτε έκαναν τη χάρη στους άντρες να διαβάζουν τα βιβλία τους, αλλά εκείνοι δεν έχουν ανταποδώσει. Η Μιχαλοπούλου υποστηρίζει πως ο κόσμος θα αλλάξει μόνο αν οι άντρες διαβάσουν για τη ζωή των γυναικών με την ίδια φυσικότητα που διάβαζαν οι γυναίκες για τη ζωή των αντρών. Κι αν η γραφή είναι πολιτική πράξη – «το να γράφεις είναι να αρνείσαι να εξαφανιστείς» λέει η Zeniter – το ίδιο ισχύει για την ανάγνωση. Ποτέ δεν θα γνωρίζουμε ολόκληρη την ιστορία, αν δεν έχει χωρέσει όλες τις φωνές.